

**การใช้วัจนกรรมในหนังสือธรรมะสำหรับสอนพระสงฆ์
ของพระสงฆ์สายวิปัสสนากรรมฐานอีสาน***
**USING SPEECH ACTS IN DHAMMA' BOOKS VIPASSNA ISAN
FOR TEACHING MONKS**

กุสุมา สุ่มมาตร

Kusuma Soommat

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Mahasarakham University, Thailand

ราชนันท์ นิลวรรณภา

Rachan Nillawannapha

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Mahasarakham University, Thailand

E-mail: kusuma3083@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประเภทของกลุ่มวัจนกรรมที่ปรากฏในหนังสือธรรมะสำหรับสอนพระสงฆ์ของพระสงฆ์สายวิปัสสนากรรมฐานอีสาน 2) ศึกษาประเภทย่อยของกลุ่มวัจนกรรมที่ปรากฏในหนังสือธรรมะสำหรับสอนพระสงฆ์ของพระสงฆ์สายวิปัสสนากรรมฐานอีสาน โดยมีหนังสือธรรมะที่ใช้ศึกษา 5 เล่ม ทั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การแบ่งประเภทวัจนกรรมของ John R. Searle เป็นแนวทางการวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า หนังสือธรรมะสำหรับสอนพระสงฆ์ของพระสงฆ์สายวิปัสสนากรรมฐานอีสานมีการใช้วัจนกรรม 5 กลุ่มวัจนกรรม 18 วัจนกรรม กลุ่มวัจนกรรมที่พบมากที่สุด คือ วัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ ร้อยละ 75.44 และวัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าว ร้อยละ 21.57 รองลงมา คือ วัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก ร้อยละ 1.70 และวัจนกรรมกลุ่มผูกมัด ร้อยละ 0.97 วัจนกรรมที่พบน้อยที่สุดคือ วัจนกรรมกลุ่มแถลงการณ์ ร้อยละ 0.32 โดยวัจนกรรมกลุ่มชี้แนะมี 3 ประเภท ได้แก่ วัจนกรรมสั่งสอน วัจนกรรมบอกให้ทำ วัจนกรรมแนะนำ ส่วนวัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าวมี 6 ประเภท ได้แก่ วัจนกรรมกล่าวให้ข้อมูล วัจนกรรมกล่าวตำหนิ วัจนกรรมกล่าวเปิดเรื่อง วัจนกรรมกล่าวปิดเรื่อง วัจนกรรมกล่าวบูชา-วิสาขนา วัจนกรรมเรื่องเล่า ส่วนวัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึกมี 3 ประเภท ได้แก่ วัจนกรรมแสดงความคิดเห็น วัจนกรรมให้กำลังใจ วัจนกรรมแสดงความยินดี ส่วนวัจนกรรมกลุ่มผูกมัดมี 5 ประเภท เช่น วัจนกรรมปณิธาน และวัจนกรรมกลุ่มแถลงการณ์ มี 1 ประเภท ได้แก่ วัจนกรรมประกาศ จากการสังเคราะห์วัจนกรรมพบว่ามีอุดมการณ์

* Received 30 November 2020; Revised 13 January 2021; Accepted 19 January 2021

3 อุดมการณ์ ได้แก่ อุดมการณ์ผู้นำศาสนา อุดมการณ์กลุ่มสังคม อุดมการณ์ผู้นำที่ใช้การใช้โน้มน้าวใจ

คำสำคัญ: การใช้วัจนกรรม, หนังสือธรรมะสำหรับสอนพระสงฆ์, พระสงฆ์สายวิปัสสนากรรมฐานอีสาน

Abstract

The objective of this research article 1) To investigate types of speech acts in Dhamma Books of Vipassana Isan teaching monks. 2) To investigate sub - types of speech acts in Dhamma Books of Vipassana Isan teaching monks. The author collected the data about these Dhamma Books of Vipassana Isan teaching monks 5 Books. The author applied the classification criteria of types of Speech Acts created by John R. Searle (1976) and adapt it as a guideline in this research. The findings of study showed that 5 main groups of speech acts, 18 speech acts in Dhamma Books of Vipassana Isan teaching monks as follows : 1) Directives Speech Acts 75.44% 2) Representatives Speech Acts 21.57% 3) Expressives Speech Acts 1.70 % 4) Commissive Speech Acts 0.97% 5) and the one found least was Declarative Speech Acts 0.32%. The findings of study showed that the sub-types acts as investigated from the specific meanings of sentence could be divided into sub - types of speech acts, Directives Speech Acts 3 sub - types example speech acts of teaching, speech acts of told to do, speech acts of advice, Representatives Speech Acts 6 sub-types example speech acts of affirmative, speech acts of blaming, speech acts of start the story, speech acts of end the story, speech acts of ask-answer, speech acts of narrative. Expressives Speech Acts 3 sub-types example speech acts of opinion, speech acts of encouraging, speech acts of congratulations, Commissive Speech Acts 5 sub-types example speech acts of wishing , speech acts of warning, speech acts of request, speech acts of contract, speech acts of blessing and Declarative Speech Acts 1 types example speech acts of declaring And the analysis of speech acts classified as 3 ideologies example Ideology of religious leaders, Ideology of leaders using persuasion, Ideology of social group

Keywords: Using Speech Acts, Dhamma Books for Teaching Monks, Vipassana Isan Monks

บทนำ

พระไตรปิฎก เป็นหนังสือที่รวบรวมพระธรรมคำสั่งสอนขององค์พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งนอกจากเนื้อหาจะเป็นไปเพื่อประโยชน์อันสูงสุดของมวลมนุษย์ นั่นคือการหลุดพ้นแล้วยังประโยชน์แก่การดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุขอีกด้วย (อานันตพร จินดา, 2549) หรือกล่าวได้ว่าพระไตรปิฎกจัดเป็นหนังสือธรรมะเล่มหนึ่ง โดยการดำรงอยู่ของพระไตรปิฎกในสังคมไทยมีหลายมิติ เช่น พระไตรปิฎกกับขรรวาส พระไตรปิฎกกับพระสงฆ์ เมื่อพิจารณาภาษาที่ใช้สื่อสารของพระไตรปิฎกก็พบว่าเป็นภาษาที่พื้นสมัย หรือภาษาเก่า ซึ่งผู้รับสาร เช่น พระสงฆ์ อาจจะทำให้เกิดปัญหาการรับสาร และเป็นปัญหาหนึ่งด้าน “การขาดความมั่นคงในการสร้างบุคลากรทางพระพุทธศาสนาให้มีคุณภาพ แม้หลักพระธรรมวินัยต่างๆจะดีอยู่แล้ว ก็ไม่ได้รับการเอาใจใส่เข้ามาประพฤติปฏิบัติ” (พระมหาวิชาญ สุวิชาโน, 2542)

กล่าวได้ว่า หนังสือธรรมะสำหรับสอนพระสงฆ์จึงมีความสำคัญในฐานะเครื่องมือสื่อสารสารัตถธรรมอันสัมพันธ์กับพระไตรปิฎก หรือขยายอรรถ ขยายความพระไตรปิฎกให้เข้าใจง่าย ซึ่งผลงานหนังสือของพระสงฆ์สายวิปัสสนากรรมฐานหรือ Stanley, T. J. เรียกว่า “พระป่าหรือพระธุดงค์” (Stanley, T. J., 1984) โดยหนังสือธรรมะสำหรับสอนพระสงฆ์ส่วนใหญ่พระสงฆ์เป็นผู้เขียน เช่น ผลงานหนังสือธรรมะของหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ซึ่งเนื้อหาของหนังสือมีการฝึกปฏิบัติกรรมฐาน และท่านเป็น “ผู้นำในแนวจิตตภาวนาพุทธ” (วินัย ผลเจริญ, 2562) โดยองค์ความรู้ที่สั่งสมของพระสงฆ์สายวิปัสสนากรรมฐานอีสานดังกล่าวเผยแพร่ในรูปแบบหนังสือธรรมะ ทั้งรูปแบบหนังสือธรรมะสำหรับสอนขรรวาส และสำหรับสอนพระสงฆ์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้าง และพัฒนาบุคลากรทางพระพุทธศาสนาให้เป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา อีกทั้งผู้วิจัยมีข้อสังเกตบางประการว่าวิธีการสร้างและพัฒนาบุคลากรทางพระพุทธศาสนา ผู้เขียนหนังสือธรรมะมีเจตนาสื่อสารธรรมะอย่างไร

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยนำแนวคิดวัจนกรรมที่มีสาระสำคัญ คือ ถ้อยคำที่ผู้เขียนสื่อเจตนา และแสดงจุดมุ่งหมายของการสื่อสารและส่งผลไปสู่การกระทำ โดย “ถ้อยคำทุกถ้อยคำไม่เพียงแต่จะบอกข้อความที่อ้างถึงแต่ยังใช้เพื่อก่อให้เกิดการกระทำ” (กฤษดาภรณ์ หงส์ธรรมภัก และธีรเดช โชคสุวณิข, 2551) ซึ่งใช้เป็นกรอบการวิเคราะห์ข้อมูลหนังสือธรรมะของพระสงฆ์สายวิปัสสนากรรมฐานว่ามีการใช้ภาษาที่แสดงเจตนาต่าง ๆ เช่น บอกให้ทำ แนะนำ ขอร้อง หรือให้กำลังใจ เพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจหลักการปฏิบัติธรรม และผู้เผยแพร่ศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาประเภทของวัจนกรรมที่พบในหนังสือธรรมะประเภทสอนพระสงฆ์ ของพระสงฆ์สายวิปัสสนากรรมฐานอีสาน ซึ่งผลการศึกษาจะแสดงให้เห็นเจตนาตลอดจนผลการสังเคราะห์วัจนกรรมที่ทำให้เข้าใจอุดมการณ์ที่แฝงอยู่ในวัจนกรรม เพื่อเป็นองค์ความรู้การใช้ภาษาไทยด้านวัจนกรรมในหนังสือสอนพระพุทธศาสนาลำดับต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาประเภทของกลุ่มวัจนกรรมที่ปรากฏในหนังสือธรรมะสำหรับสอนพระสงฆ์ของพระสงฆ์สายวิปัสสนากรรมฐานอีสาน
2. ศึกษาประเภทย่อยของกลุ่มวัจนกรรมที่ปรากฏในหนังสือธรรมะสำหรับสอนพระสงฆ์ของพระสงฆ์สายวิปัสสนากรรมฐานอีสาน

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยเรื่อง “การใช้วัจนกรรมในหนังสือธรรมะสำหรับสอนพระสงฆ์ของพระสงฆ์สายวิปัสสนากรรมฐาน” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประเภทของกลุ่มวัจนกรรมที่ปรากฏในหนังสือธรรมะสำหรับสอนพระสงฆ์ของพระสงฆ์สายวิปัสสนากรรมฐานอีสาน 2) ศึกษาประเภทย่อยของกลุ่มวัจนกรรมที่ปรากฏในหนังสือธรรมะสำหรับสอนพระสงฆ์ของพระสงฆ์สายวิปัสสนากรรมฐานอีสาน ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน โดยเป็นงานวิจัยเอกสาร (documentary research) และนับความถี่จำนวนข้อความและคำนวณค่าร้อยละของการปรากฏใช้วัจนกรรมเพื่อเสนอผลการวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นพระสงฆ์สายวิปัสสนากรรมฐานอีสานที่มีผลงานหนังสือธรรมะ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ 1) หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต 2) หลวงปู่ฝั้น อาจาโร 3) พระราชนิโรธรังสีปัญญาวชิขิณี (เทศก์ เทสรังสี) 4) พระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) 5) พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนฺโน)

กลุ่มตัวอย่างการวิจัยที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นหนังสือธรรมะของพระสงฆ์สายวิปัสสนากรรมฐานอีสานสำหรับสอนพระสงฆ์ คัดเลือกโดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 5 เล่ม ได้แก่ 1) กรรมฐาน 40 สมาธิแบบพระพุทธรเจ้า ผลงานของหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต จำนวน 55 เรื่อง 2) วิปัสสนาสมาธิภาวนารักษาใจ ผลงานของหลวงปู่ฝั้น อาจาโร จำนวน 50 เรื่อง 3) รวมโอวาทหลังปาฏิโมกข์ ผลงานของพระราชนิโรธรังสีปัญญาวชิขิณี (เทศก์ เทสรังสี) จำนวน 75 เรื่อง 4) 48 พระธรรมเทศนา ผลงานของพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) จำนวน 25 เรื่อง 5) เข้าสู่แดนอวกาศของจิตของธรรม ผลงานของพระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนฺโน) จำนวน 31 เรื่อง รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 236 เรื่อง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในบทความวิจัย “การใช้วัจนกรรมในหนังสือธรรมะสำหรับสอนพระสงฆ์ของพระสงฆ์สายวิปัสสนากรรมฐาน” ประกอบด้วยเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยเชิงปริมาณ

ในการวิจัยครั้งนี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเอกสาร (documentary research) ได้แก่ ทฤษฎีวัจนกรรม (Speech Acts) ของเซอร์ล (Searle, J. R., 1976) โดยใช้แนวคิดการจำแนกกลุ่มวัจนกรรมที่มีกิริยาบงการกระทำ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ทฤษฎีวัจนกรรม (Speech Acts) ของเซอร์ล (Searle, J. R., 1976) โดยใช้แนวคิดการจำแนกกลุ่ม วัจนกรรมที่มีกิริยาบงการกระทำ หรือการจำแนกกลุ่มวัจนกรรมตามเจตนาในการสื่อสารของผู้พูดเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่

1. วัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ (Directives) หมายถึง วัจนกรรมที่ผู้ส่งสารมีวัตถุประสงค์ให้ผู้รับสารกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อประโยชน์ของผู้ส่งสาร ก่อน และใช้กลวิธีทางภาษาต่าง ๆ ให้ผู้รับสารกระทำการนั้น เช่น การสั่ง การขอร้อง การแนะนำ
2. วัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าว (Representatives) หมายถึง วัจนกรรมที่ผู้ส่งสารมีวัตถุประสงค์บอกเล่าข้อมูลให้ผู้รับสารเข้าใจ โดยข้อมูลดังกล่าวผู้รับสารไม่เคยรู้มาก่อน และใช้กลวิธีทางภาษาต่างๆให้ผู้รับสารเข้าใจ เช่น การอธิบาย การรายงาน การวิจารณ์
3. วัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก (Expressives) หมายถึง วัจนกรรมที่ผู้ส่งสารแสดงอารมณ์ความรู้สึก ทศนคติที่มีต่อผู้รับสารและสิ่งอื่นๆในบริบทนั้น และใช้กลวิธีทางภาษาต่างๆให้ผู้รับสารรับรู้ เช่น การทักทาย การขอบคุณ การขอโทษ
4. วัจนกรรมกลุ่มผูกมัด (Commissive) หมายถึง วัจนกรรมที่ผู้ส่งสารมีวัตถุประสงค์ให้ผู้รับสารกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งในอนาคตเพื่อประโยชน์ของผู้รับสารและใช้กลวิธีทางภาษาต่าง ๆ ให้ผู้รับสารกระทำการนั้น เช่น การสัญญา การเสนอตัว การปล่อยปละ
5. วัจนกรรมกลุ่มแถลงการณ์ (Declarative) หมายถึง วัจนกรรมที่ผู้ส่งสารประกาศเพื่อกระทำการบางสิ่งบางอย่าง ซึ่งมีผลให้บุคคล เหตุการณ์ต่างๆเปลี่ยนแปลงไป และใช้กลวิธีทางภาษาต่างๆให้ผู้รับสารรับรู้ เช่น การเปิดงาน การประกาศรับรองตำแหน่ง การแต่งตั้งสมณะศักดิ์

อนึ่ง ทฤษฎีวัจนกรรม 5 กลุ่ม (Speech Acts) ของเซอร์ล (Searle, 1976) ดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ผู้วิจัยนำมาประยุกต์ว่าแต่ละกลุ่มมีประเภทย่อยต่าง ๆ ดังนี้

1. วัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ (Directives) มีประเภทย่อย 3 ประเภท ได้แก่ วัจนกรรมสั่งสอน วัจนกรรมบอกให้ทำ วัจนกรรมแนะนำ
2. วัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าว (Representatives) มีประเภทย่อย 6 ประเภท ได้แก่ วัจนกรรมกล่าวให้ข้อมูล วัจนกรรมกล่าวตำหนิ วัจนกรรมกล่าวเปิดเรื่อง วัจนกรรมกล่าวปิดเรื่อง วัจนกรรมกล่าวบูชา-วิสาขนา วัจนกรรมเรื่องเล่า
3. วัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก (Expressives) มีประเภทย่อย 3 ประเภท ได้แก่ วัจนกรรมแสดงความคิดเห็น วัจนกรรมให้กำลังใจ วัจนกรรมแสดงความยินดี
4. วัจนกรรมกลุ่มผูกมัด (Commissive) มีประเภทย่อย 5 ประเภท ได้แก่ วัจนกรรมปณิธาน วัจนกรรมตักเตือน วัจนกรรมขอร้อง วัจนกรรมสัญญา วัจนกรรมอวยพร

5. วัจนกรรมกลุ่มแถลงการณ์ (Declarative) มีประเภทย่อย 1 ประเภท ได้แก่ วัจนกรรมประกาศ

ทั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณนั้น ผู้วิจัยนับจำนวนความถี่ และคำนวณค่าร้อยละของการปรากฏใช้วัจนกรรมในหนังสือธรรมะประเภทสอนพระสงฆ์ของพระสงฆ์สายวิปัสสนากรรมฐานอีสาน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากข้อความจากหนังสือธรรมะแต่ละเล่มโดยมีหนังสือธรรมะที่ใช้ศึกษา 5 เล่ม ได้แก่ 1) กรรมฐาน 40 สมาธิแบบพระพุทธเจ้าจำนวน 55 เรื่อง 2) วิปัสสนาสมาธิภาวนารักษาใจ จำนวน 50 เรื่อง 3) รวมโอวาทหลังปาฏิโมกข์ จำนวน 25 เรื่อง 4) 48 พระธรรมเทศนา จำนวน 31 เรื่อง 5) เข้าสู่แดนอวกาศของจิตของธรรม จำนวน 31 เรื่อง รวมจำนวนทั้งสิ้น 236 เรื่อง

2. นับจำนวนข้อความจากหนังสือธรรมะ ดังนี้

2.1 กรรมฐาน 40 สมาธิแบบพระพุทธเจ้า ผลงานของหลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต 55 เรื่อง มีจำนวน 500 ข้อความ

2.2 วิปัสสนาสมาธิภาวนารักษาใจ ผลงานของหลวงปู่ฝั้น อาจาโร 50 เรื่อง มีจำนวน 567 ข้อความ

2.3 รวมโอวาทหลังปาฏิโมกข์ ผลงานของพระราชนิธโรรังสีปัญญาวิศิษฐ์ (เทสก์ เทสรังสี) 75 เรื่อง มีจำนวน 760 ข้อความ

2.4 48 พระธรรมเทศนา ผลงานของพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) 25 เรื่อง มีจำนวน 1,195 ข้อความ

2.5 เข้าสู่แดนอวกาศของจิตของธรรม ผลงานของพระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนฺโน) 31 เรื่อง มีจำนวน 1,726 ข้อความ

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเก็บรวบรวมกลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวิจัย ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์ ดังนี้

1. วิเคราะห์ประเภทของวัจนกรรมที่ปรากฏในหนังสือธรรมะประเภทสอนพระสงฆ์ของพระสงฆ์สายวิปัสสนากรรมฐานอีสาน โดยใช้หลักเกณฑ์การวิเคราะห์การจำแนกกลุ่มวัจนกรรม 5 กลุ่มของเซอร์ล (Searle, J. R., 1976) โดยศึกษาเฉพาะความหมายประจำรูปคำและรูปประโยค และวิเคราะห์ประเภทย่อยของกลุ่มวัจนกรรม ดังนี้

1.1 วัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ (Directives) มีประเภทย่อย 3 ประเภท ได้แก่ วัจนกรรมสั่งสอน วัจนกรรมบอกให้ทำ วัจนกรรมแนะนำ

1.2 วัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าว (Representatives) มีประเภทย่อย 6 ประเภท ได้แก่ วัจนกรรมกล่าวให้ข้อมูล วัจนกรรมกล่าวตำหนิ วัจนกรรมกล่าวเปิดเรื่อง วัจนกรรมกล่าวปิดเรื่อง วัจนกรรมกล่าวบูชา-วิสาขนา วัจนกรรมเรื่องเล่า

1.3 วัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก (Expressives) มีประเภทย่อย 3 ประเภท ได้แก่ วัจนกรรมแสดงความคิดเห็น วัจนกรรมให้กำลังใจ วัจนกรรมแสดงความยินดี

1.4 วัจนกรรมกลุ่มผูกมัด (Commissive) มีประเภทย่อย 5 ประเภท ได้แก่ วัจนกรรมปณิธาน วัจนกรรมตักเตือน วัจนกรรมขอร้อง วัจนกรรมสัญญา วัจนกรรมอวยพร

1.5 วัจนกรรมกลุ่มแถลงการณ์(Declarative) มีประเภทย่อย 1 ประเภท ได้แก่ วัจนกรรมประกาศ

2. นับจำนวนความถี่ และคำนวณค่าร้อยละของการปรากฏใช้วัจนกรรมในหนังสือธรรมะประเภทสอนพระสงฆ์ของพระสงฆ์สายวิปัสสนากรรมฐานอีสานประเภทสอนพระสงฆ์ โดยจำแนกเป็น 1) เข้าสู่แดนอวกาศของจิตของธรรม ผลงานของพระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน) 2) รวมโอวาทหลังปาฏิโมกข์ ผลงานของพระราชินีโรธาสีปญญาวิศิษฐ์ (เทสก์ เทสรสสี) 3) 48 พระธรรมเทศนา ผลงานของพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) 4) วิปัสสนาสมาธิภาวนารักษาใจ ผลงานของหลวงปู่ฝั้น อาจาโร 5) กรรมฐาน 40 สมาธิแบบพระพุทธเจ้า ผลงานของหลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต

3. บันทึกข้อมูลข้อ 2 ในรูปแบบตารางเพื่อแสดงให้เห็นวัจนกรรมหรือเจตนาของผู้ส่งสาร เพื่อวิเคราะห์ประเภทของกลุ่มวัจนกรรม และประเภทย่อยแต่ละกลุ่มวัจนกรรมที่ปรากฏในหนังสือธรรมะสำหรับสอนพระสงฆ์ของพระสงฆ์สายวิปัสสนากรรมฐานอีสาน

4. สังเคราะห์อุดมการณ์ที่ปรากฏในหนังสือธรรมะสำหรับสอนพระสงฆ์ของพระสงฆ์สายวิปัสสนากรรมฐานอีสานจากการวิเคราะห์วัจนกรรม

5. นำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

บทความวิจัยเรื่อง “การใช้วัจนกรรมในหนังสือธรรมะสำหรับสอนพระสงฆ์ของพระสงฆ์สายวิปัสสนากรรมฐานอีสาน” ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

การใช้วัจนกรรม

การใช้วัจนกรรม หมายถึง การวิเคราะห์เจตนาของการส่งสารของผู้รับสารที่ โดยเน้นวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่มีกริยาบ่งการกระทำ และจำแนกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) วัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ 2) วัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าว 3) วัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก 4) วัจนกรรมกลุ่มผูกมัด 5) วัจนกรรมกลุ่มแถลงการณ์มีดังนี้

1. วัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ

วัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ หมายถึง ผู้พูดมีเจตนาสื่อสารให้ผู้ฟังนำสิ่งที่ตนพูดไปปฏิบัติ โดยใช้ภาษาที่มุ่งผลให้เกิดการปฏิบัติ ซึ่งวัจนกรรมกลุ่มชี้แนะมี 3 ประเภทย่อย ได้แก่ วัจนกรรมสั่งสอน วัจนกรรมบอกให้ทำ และวัจนกรรมแนะนำ การใช้วัจนกรรมกลุ่มชี้แนะมีจำนวน 3,582 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 75.44 ดังนี้

1.1 วัจนกรรมสั่งสอน

วัจนกรรมสั่งสอน หมายถึง ผู้พูดมีเจตนาสื่อสารให้ผู้ฟังคิดตามหลักการ หลักปฏิบัติที่ผู้พูดสอนและให้ฝึกฝนปฏิบัติ มีวิธีการสื่อสาร 2 รูปแบบ คือ การไม่แบ่งซึ่งรูปศัพท์ และการแบ่งซึ่งรูปศัพท์ ทั้งนี้การไม่แบ่งซึ่งรูปศัพท์ คือ การใช้ถ้อยคำอธิบาย ขยายความชี้แจง ยกตัวอย่างประกอบ ส่วนการแบ่งซึ่งรูปศัพท์มักปรากฏคำศัพท์ เช่น คิด สอน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

พุทธศาสนานั้นไม่เหมือนคำสอนของนักปราชญ์ทั้งหลาย พุทธศาสนาสอนถึงที่สุด คือเข้าถึงใจ ศาสนาอื่นก็ดี หรือวิชาอื่นก็ดี สอนไปไม่มีที่สิ้นสุด หาหลักฐานไม่ได้

(พระราชินีโรธรังสีคัมภีรปัญญาวิศิษฎ์ (เทสก์ เทสรสสี), 2539)

1.2 วัจนกรรมบอกให้ทำ

วัจนกรรมบอกให้ทำ หมายถึง ผู้พูดมีเจตนาสื่อสารให้ผู้ฟังรับสารแล้วปฏิบัติตาม หรือห้ามมิให้ทำ รูปศัพท์ที่มักปรากฏ เช่น จง อย่า ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 2

เมื่อเราท่านทั้งหลายได้ยินได้ฟังแล้ว จงใช้โยนิโสมนสิการพากันกำหนดจดจำ แล้วนำไปประพฤติปฏิบัติฝึกหัดตน เพื่อให้พ้นจากทุกข์จากภัยพิบัติ อย่ามีความประมาท หมั่นเจริญภาวนา พุทธานุสติ - ธัมมานุสติ เป็นเนืองนิตย์

(หลวงปู่ฝั้น อาจาโร, 2558)

1.3 วัจนกรรมแนะนำ

วัจนกรรมแนะนำ หมายถึง ผู้พูดมีเจตนาสื่อสารให้ผู้ฟังเข้าใจแนวทาง หรือเสนอทางเลือกให้ปฏิบัติตามหลักการ รูปศัพท์ที่มักปรากฏ เช่น ลอง ควร ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 3

ความเป็นพระเลยไม่มีสัณนิทเดียวอยู่ในตัว จึงควรระวัง ควรละอายตนเอง คนอื่นเขาไม่รู้เรื่องหรอก แต่ก็ควรละอายตนเอง เราเป็นพระเป็นนักปฏิบัติ เขาเคารพนับถือบูชาแต่ตัวจิตของเราแท้ ๆ มันยังเลวทรามกว่าพวกเขา ผู้ที่ปฏิบัติเขาเห็นโทษเห็นภัย เขาจึงค่อยมาปฏิบัติรักษาตัวตนให้สงบจากอารมณ์ทั้งหลายเหล่านั้นได้ ก็นับว่าเขาดีกว่าเรา เราเป็นพระไม่เกิดอุบายปัญญาอะไร ก็ควรจะหาความรู้ความฉลาดจากหนังสือ หนังสือก็หาไว้ให้ดูแล้ว

(พระราชนิเวศธรรมาสัมมุตถิยาภิธาน (เทศก์ เทสรสสี), 2539)

2. วัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าว

วัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าว หมายถึง ผู้พูดมีเจตนาสื่อสารให้ผู้ฟังทราบถึงสิ่งที่เกิดขึ้น โดยส่วนใหญ่เป็นข้อมูลประเภทข้อเท็จจริง ซึ่งวัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าวมี 6 ประเภท ได้แก่ 1) วัจนกรรมกล่าวให้ข้อมูล วัจนกรรมกล่าวตำหนิ วัจนกรรมเรื่องเล่า วัจนกรรมกล่าวเปิดเรื่อง วัจนกรรมกล่าวปิดเรื่อง วัจนกรรมกล่าวปจจฉา - วิสัชนา การใช้วัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าวมีจำนวน 1,024 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 21.57 ดังนี้

2.1 วัจนกรรมกล่าวให้ข้อมูล หมายถึง ผู้พูดมีเจตนาสื่อสารให้ผู้ฟังทราบถึงสิ่งที่เกิดขึ้น และบอกเล่าข้อมูลเนื้อหาในด้านต่าง ๆ เช่น อธิบายเนื้อหาธรรมะ อธิบายขั้นตอนการภาวนา รูปศัพท์ที่มักปรากฏ เช่น คือ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 4

ทำสมาธิภาวนานั้น คือ ให้เห็นตัวตนเรา เห็นต้นตอของเราที่เกิดขึ้นมากับกิเลสของเราที่เกิดขึ้นมา มันเกิดจากอะไร ต้นตอของเรานี้ เกิดขึ้นมาจากอะไร ให้รู้จักตรงนี้แหละ ครั้นรู้จักกิเลสแล้วคราวนี้ เราละกิเลสเหล่านั้นแหละ เป็นสิ่งที่เราจะต้องละ

(พระราชนิเวศธรรมาสัมมุตถิยาภิธาน (เทศก์ เทสรสสี), 2539)

2.2 วัจนกรรมกล่าวตำหนิ

วัจนกรรมกล่าวตำหนิ หมายถึง ผู้พูดมีเจตนาว่ากล่าวผู้ฟังในเรื่องต่างๆ เช่น การปกครองพระลูกวัด การปฏิบัติตามหลักพระวินัย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 5

พระผู้ใหญ่บางท่านที่ชี้แจง ไม่ยอมรับเวรกรรมจึงปล่อยวางทอดธุระ ไม่เอาเรื่อง เพราะเห็นว่าทำไปแล้วไม่คุ้มค่า ผลที่สุดสถาบันสงฆ์อันสูงและมีเกียรติ ก็จะมีแต่สมาชิกที่เลวทรามมาอาศัย ทำให้ปัญญาชนเบื่อระอาขาดความเคารพนับถือ ผู้ที่ประพฤติดนเลวทรามเช่นนั้น ได้ชื่อว่ามาสร้างบาปกรรมทำความฉิบหายให้เกิดแก่ตนและส่วนรวมแท้ ๆ พระผู้หนัก

แน่นในศีลธรรมและระเบียบอันดีงาม หวังความเจริญแก่ตนทนอยู่ไม่ไหว ก็หาอุบายเอาตนรอด ทอดทิ้งพรรคพวกที่เลอะเทอะเหลวไหล ไว้ให้อยู่พระธรรมวินัยตามวิสัยของคนเลว นี่นับเป็นการบ่อนทำลายพระพุทธศาสนาโดยไม่รู้ตัวจริง ๆ

(พระราชนิเวศรังสีคัมภีร์ปัญญาวិศิษฐ์ (เทสก์ เทสรังสี), 2539)

2.3 วัจนกรรมเรื่องเล่า

วัจนกรรมเรื่องเล่า หมายถึง ผู้พูดมีเจตนาเล่าเรื่อง (narrative) ให้ผู้ฟังเข้าใจเรื่องราวที่เกิดขึ้น โดยใช้รูปศัพท์ที่สื่อความหมายถึงบุคคล สถานที่ ระยะเวลา เหตุการณ์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 6

วัดบ้านนามนจึงเป็นวัดที่ระลึกในชีวิตและความเพียรสำหรับผม เพราะตั้งแต่เราบวชมา การหักโหมทั้งร่างกายและจิตใจไปพร้อมๆ กัน ก็มีพรรษานั้นในชีวิตของเราคือพรรษาที่ 10 ความเพียรและความหักโหมมันเริ่มมาตั้งแต่ยังไม่เข้าพรรษา เดือนเมษายนและพฤษภาคมนะ มาจากพระธาตุพนมกับพ่อแม่ครูอาจารย์ ท่านไปเผาศพพ่อแม่ครูอาจารย์เสาร์กลับมา ก็ไปรับท่านมาด้วยกัน ก็เข้ามาอยู่บ้านนามน จำพรรษาที่นั่น

(พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนฺโน), 2552)

2.4 วัจนกรรมกล่าวเปิดเรื่อง

วัจนกรรมกล่าวเปิดเรื่อง หมายถึง ผู้พูดมีเจตนากล่าวเริ่มต้นบอกเล่าเนื้อหาสาระข้อมูล ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 7

วันนี้เป็นโอกาสที่ท่านทั้งหลายได้มาประชุมกัน ณ โอกาสนี้ทุกปี คณะเราทำการสอบธรรมะ แล้วก็มารวมกัน ทุก ๆ ท่านให้พากันเข้าใจว่าผู้ปฏิบัติสนใจกระทำกิจวัตร อาริยวัตร อุปัชฌายวัตร อันนี้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของพวกเราทั้งหลายให้เป็นกลุ่มเป็นก้อน มีความสามัคคีพร้อมเพรียงซึ่งกันและกัน และเป็นเหตุให้เราได้ทำความเคารพซึ่งจะเป็นมงคลในหมู่พวกเราทั้งหลาย

(พระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท), 2546)

2.5 วัจนกรรมกล่าวปิดเรื่อง

วัจนกรรมกล่าวปิดเรื่อง หมายถึง ผู้พูดมีเจตนากล่าวปิดท้ายเนื้อหาสาระข้อมูล ภาวนา รูปศัพท์ที่มักปรากฏ เช่น เอรุ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 8

เมื่อเราทำทั้งหลายไม่มีความประมาทแล้ว จักประสบพบเห็นแต่ความสุขความเจริญ
ดังได้แสดงมา เอ่ว ก็มีด้วยประการฉะนี้

(หลวงปู่ฝั้น อาจาโร, 2558)

2.6 วัจนกรรมกล่าวบูชา-วิสัชนา

วัจนกรรมกล่าวบูชา - วิสัชนา หมายถึง ผู้พูดมีเจตนากล่าวถาม
ตอบให้ผู้ฟังเข้าใจเนื้อหาสาระข้อมูล ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 9

ปัญหานี้ว่า ระวิงคืออะไร ? ตอบว่าวิงเร็วคือ วิญญาณ อากาโรใจ เดินเป็นแถวตาม
แนวก้น สัญญาตรงไม่สงสัย ใจอยู่ในวิงไปมา สัญญาเหนี่ยวภายนอกหลอกลวงจิตทำให้จิต
วุ่นวายเที่ยวส่ายหา หลอกเป็นธรรมต่าง ๆ อย่างมายา ถามว่าห้าชั้นใครพ้นจนทั้งปวง แก้วใจ
ชิพอยู่เดียว ไม่เกาะเกี่ยวพันติดสิ้นพิศวง หมดที่หลงอยู่เดียวดวง สัญญาหลงไม่ได้หมายหลง
ตามไป

(หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต, 2558)

3. วัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก

วัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก หมายถึง ผู้พูดมีเจตนาสื่อสารความรู้สึกที่ผู้พูด
มีต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งวัจนกรรมกลุ่มนี้มี 3 ประเภท ได้แก่ วัจนกรรมแสดงความคิดเห็น วัจน
กรรมให้กำลังใจ วัจนกรรมความยินดี การใช้วัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก มีจำนวน 81
ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 1.70 ดังนี้

3.1 วัจนกรรมแสดงความคิดเห็น

วัจนกรรมแสดงความคิดเห็น หมายถึง ผู้พูดมีเจตนาแสดงความคิดเห็น
ต่อผู้ฟังในเรื่องต่าง ๆ เช่น พระวินัย ขั้นตอนกำหนดสติก่อนภาวนา รูปศัพท์ที่มักปรากฏ
เช่น เสนอความเห็น คิดว่า ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 10

ผมจึงขอเสนอความเห็นแก่พระภิกษุทั้งหลายว่า เรื่องการปฏิบัตินั้น เราจะรู้พระวินัย
โดยสิ้นเชิงก็ไม่ได้ เพราะบางสิ่งรู้ก็เป็นอาบัติ ไม่รู้ก็เป็นอาบัติ มันก็เป็นของยาก แต่ว่าพระวินัยนี้
ท่านกำชับไว้ว่า ถ้าหากว่ายังมารู้สึกขาบหใด ข้อรรณอันใด ก็ให้ศึกษาให้รู้สึกขาบทนั้น ด้วย
ความพยายามจงรักภักดีต่อพระวินัย

(พระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท), 2546)

3.2 วัจนกรรมให้กำลังใจ

วัจนกรรมให้กำลังใจ หมายถึง ผู้พูดมีเจตนาสร้างพลังบวก สนับสนุนพลังใจให้ผู้ฟังกระทำการที่ดี ซึ่งส่วนใหญ่ใช้วัจนกรรมตรงให้กำลังใจผู้ฟัง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 11

ภาคปฏิบัติเวลาเดี๋ยวกี้ต้องเด็ด เอาจริงเอางัง เวลารู้เห็นธรรมก็เป็นแบบเดียวกันนั้นแหละ มีอย่างเด็ดอย่างขาดอย่างถึงใจเหมือนกันกับประโยคแห่งความเพียรนั้นแหละ ความอาจหาญนี่ละเป็นสารคุณเป็นหลักใจสำคัญในการต่อสู้ ว่าเราเคยชนะมาแล้วด้วยวิธีการเหล่านี้ และวิธีการนี้แหละที่จะต่อสู้ในกาลต่อไปเพราะเป็นพยานแล้ว ผลก็เป็นต้นทุน

3.3 วัจนกรรมแสดงความยินดี

วัจนกรรมแสดงความยินดี หมายถึง ผู้พูดมีเจตนาแสดงความปรารถนาดี ชื่นชมยินดีกับผู้ฟังซึ่งส่วนใหญ่ใช้วัจนกรรมตรงแสดงความยินดีกับผู้ฟัง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 12

เป็นที่น่าภาคภูมิใจที่มีศิษย์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิได้เป็นประโยชน์แก่ชนเป็นอันมาก อันศิษย์นั้นถ้าดี ผู้เป็นครูเป็นอาจารย์ก็พลอยได้รับเกียรติและชื่อเสียงตามไปด้วย

(หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต, 2558)

4 วัจนกรรมกลุ่มผู้กมด

วัจนกรรมกลุ่มผู้กมด หมายถึง ผู้พูดมีเจตนาสื่อสารให้ผู้ฟังเข้าใจว่าผู้พูดจะกระทำการใดสิ่งหนึ่งในอนาคต โดยส่วนใหญ่ผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเป็นผลลัพธ์ที่มีคุณค่าต่อผู้พูดและผู้ฟัง เพื่อธำรงพุทธศาสนาในสังคมไทย ซึ่งวัจนกรรมกลุ่มนี้มี 5 ประเภท ได้แก่ วัจนกรรมปณิธาน วัจนกรรมตักเตือน วัจนกรรมขอร้อง วัจนกรรมสัญญา วัจนกรรมอวยพร การใช้วัจนกรรมกลุ่มผู้กมดมีจำนวน 46 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 0.97 ดังนี้

4.1 วัจนกรรมปณิธาน

วัจนกรรมปณิธาน หมายถึง ผู้พูดมีเจตนาสื่อสารให้ผู้ฟังเข้าใจว่าผู้พูดมีเจตนารมณ์ มุ่งมั่นกระทำการใดสิ่งหนึ่งให้สัมฤทธิ์ผลในอนาคต รูปศัพท์ที่มักปรากฏ เช่น อธิษฐาน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 13

ผมจึงต้องอธิษฐานในใจว่า เอาละ ชาตินี้เราจะมอบกายอันนี้ใจอันนี้มันตายไปชาติหนึ่ง จะทำตามคำสอนของพระพุทธเจ้าทุกประการเลย จะทำให้มันรู้จักในชาตินี้ ถ้าไม่รู้จักมันก็ลำบากอีก จะปล่อยวางมันเสียทุกอย่าง จะพยายามทำ ถึงแม้ว่ามันจะลำบากขนาดไหน ก็ต้องทำ ไม่เช่นนั้นก็จะสงสัยเรื่อยไป

(พระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท), 2546)

4.2 วัจนกรรมตักเตือน

วัจนกรรมตักเตือน หมายถึง ผู้พูดมีเจตนาสื่อสารเพื่อให้ผู้ฟังปรับปรุงตนเอง ซึ่งส่วนใหญ่ใช้วัจนกรรมตรงตักเตือนผู้ฟัง รูปศัพท์ที่มักปรากฏ เช่น เตือน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 14

ผมเคยเป็นมาแล้วจึงนำมาเตือนหมู่เพื่อน เช่น เราเริ่มอดอาหารไปเป็นลำดับลำดับ ในครั้งแรกจิตใจมีความสม่ำเสมอ จิตใจมีความสงบเย็น จิตใจมีสติ ถึงกับสติมีความสืบเนื่องไปแทบตลอดวันตลอดคืน ตลอดอิริยาบถแทบจะไม่เผลอไปบ้างเป็นวรรคเป็นตอน ที่นี้พอเริ่มฉันทังหันมันชักจะเผลอๆ ไปเป็นธรรมดา แต่ผลที่ได้คือความสงบเย็นใจก็เป็นอันว่าได้

(พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน), 2552)

4.3 วัจนกรรมขอร้อง

วัจนกรรมขอร้อง หมายถึง ผู้พูดมีเจตนาสื่อสารให้ผู้ฟังปฏิบัติตามที่ร้องขอ รูปศัพท์ที่มักปรากฏ เช่น ขอร้อง กรุณา โปรด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 15

ถามว่ามี-ไม่มี, ไม่มีนี่คืออะไร? ที่นี้ติดหมกคิดแก้มโหว เขยื้อนให้ชัดทั้งอรรถแปลโปรดแก่งัด ที่ว่าเกิดมีต่างๆทั้งเหตุผล แล้วดับไม่มีชัดใช้สัตว์คน นี่ข้อต้นไม่มีอย่างนี้ตรงข้อปลายไม่มีนี่เป็นธรรมที่ล้าลึก

(หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต, 2558)

4.4 วัจนกรรมสัญญา

วัจนกรรมสัญญา หมายถึง ผู้พูดมีเจตนาสื่อสารให้ผู้ฟังปฏิบัติตามข้อตกลง โดยมีเอกสารเป็นลายลักษณ์อักษรกำหนดข้อตกลงนั้น ๆ รูปศัพท์ที่มักปรากฏ เช่น หนังสือ จดหมาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 16

ทีนี้สำหรับพระใหม่ผู้มาจากสำนักอื่น ที่ไม่เคยอยู่ที่นี้จะมาอยู่ศึกษาปฏิบัติ ถ้าหากไม่มีครูบาจารย์ ไม่มีอุปัชฌาย์พามา ก็ให้มีหนังสือของครูบาจารย์จากสำนักมาฝากฝัง ให้เป็นกิจจะลักษณะ นั้นจึงจะสมควรรับอยู่ ไม่ใช่มาอยู่เล่นลอย ถ้าหากว่ามันเกิดอะไรขึ้น หากไม่มีคนรับรองนั้นมันยาก ครั้นอยู่ไป ๆ ประเดี๋ยวก็ขึ้นเถียง ชี้คร้านเบื่อหน่าย ทำความเดือดร้อนให้แก่หมู่เพื่อน ไม่มีใครรับรองมันยากตอนนั้น เหตุนั้นหากว่าใครจะอยู่ต่อไป ให้อุปัชฌาย์อาจารย์มีจดหมายฝากมาหรือให้ทางสำนักเดิม มีหนังสือฝากมานั้นเป็นการสมควรแท้

(พระราชนิเวศรังสีคัมภีร์ปัญญาวិสิษฐ์ (เทศก์ เทสรัส), 2539)

4.5 วัจนกรรมอวยพร

วัจนกรรมอวยพร หมายถึง ผู้พูดมีเจตนาสื่อสารความปรารถนาให้ผู้ฟังประสบสิ่งที่ดีงาม โดยส่วนใหญ่มีการกล่าวอ้างถึงสิ่งที่ดีผู้พูดและผู้ฟังเชื่อว่าเป็นสิริมงคล เช่น พระพุทธเจ้า ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 17

ขอบุญญานภาพแห่งองค์สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า พร้อมทั้งพระธรรมและพระสงฆ์ จงดลบันดาลให้ท่านทั้งหลายมีความสุขสวัสดิกายสบายใจ ทั้งปฏิบัติเครื่องดำเนิน จงเป็นไปตามพระโอวาทคำสอนของพระพุทธเจ้า จนถึงจุดหมายปลายทาง คือแดนแห่งวิมุตติหลุดพ้นไปได้ตั้งใจหมาย โดยเร็วพลันทุกๆ ท่านเทอญ

(พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนโน), 2552)

5. วัจนกรรมกลุ่มแถลงการณ์

วัจนกรรมกลุ่มแถลงการณ์ หมายถึง ผู้พูดมีเจตนาสื่อสารบอกกล่าวข้อเท็จจริงอย่างเป็นทางการ ซึ่งวัจนกรรมกลุ่มนี้มี 1 ประเภท ได้แก่ วัจนกรรมประกาศ มีจำนวน 15 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 0.32

5.1 วัจนกรรมประกาศ

วัจนกรรมประกาศ หมายถึง ผู้พูดมีเจตนาสื่อสารข้อเท็จจริงให้ผู้ฟังทราบอย่างเป็นทางการ ศัพท์ที่มักปรากฏ ได้แก่ ประกาศ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 18

ผู้บวชเข้ามามีความมุ่งหวังเพื่ออรรถเพื่อธรรม เพื่อมรรคผลนิพพาน ตามพระเจตนาที่ทรงแสดงออกคือการประกาศพระศาสนาผู้บวชและเทิดทูนธรรมด้วยการปฏิบัติสมควรแก่ธรรม ไม่มีที่ต้องติ จะต้องได้รับธรรมสมบัติอันล้ำค่าเป็นมรดก ตามศาสนธรรมที่ประทานไว้ไม่สงสัย (พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนฺโน), 2552)

ผลการวิจัยพบว่า หนังสือธรรมะสำหรับสอนพระสงฆ์ของพระสงฆ์สายวิปัสสนากรรมฐานอีสานมีการใช้วัจนกรรม 5 กลุ่มวัจนกรรม 18 วัจนกรรม ดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสังเคราะห์อุดมการณ์ 3 อุดมการณ์ ได้แก่ อุดมการณ์ผู้นำศาสนา อุดมการณ์กลุ่มสังคม อุดมการณ์ผู้นำที่ใช้การใช้น้ำใจ ดังนี้

1. อุดมการณ์ผู้นำศาสนา

อุดมการณ์ผู้นำศาสนา หมายถึง ความคิดที่มีเจตนาสื่อสารสารัตถะความเป็นผู้นำถ่ายทอดหลักธรรมทางศาสนา ดังจะเห็นได้จาก การใช้วัจนกรรมกลุ่มผู้นำ ซึ่งประกอบด้วย 3 วัจนกรรม ได้แก่ วัจนกรรมสั่งสอน วัจนกรรมบอกให้ทำ วัจนกรรมแนะนำ ทั้งนี้ เมื่อผู้นำศาสนาหรือพระสงฆ์ที่มีผลงานหนังสือธรรมะสื่อสารเรื่องราวที่มุ่งให้เกิดผลปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งส่วนใหญ่ใช้วัจนกรรมกลุ่มผู้นำดังที่กล่าวมาข้างต้น แต่เมื่อผู้นำทางศาสนามีเจตนาตำหนิพระสงฆ์ เพื่อพระสงฆ์ที่ทำความผิดแก้ไขสิ่งนั้น ๆ ให้ดีขึ้น การใช้ภาษาก็ใช้วัจนกรรมตำหนิ (ดังตัวอย่างที่ 5)

2. อุดมการณ์กลุ่มสังคม

อุดมการณ์กลุ่มสังคม หมายถึง ความคิดที่มีเจตนาสื่อสารสารัตถะการรวมกันเป็นหมู่คณะ กลุ่มสังคม ซึ่งมีกิจกรรมทางสังคมร่วมกันของพระสงฆ์ เช่น การประชุมของคณะสงฆ์ (ดังตัวอย่างที่ 7) ตลอดจนการใช้วัจนกรรมเรื่องเล่าถ่ายทอดประสบการณ์การจำพรรษาของพระสงฆ์ในวัดหนึ่งๆ (ดังตัวอย่างที่ 6) ก็สื่อนัยยะแฝงของกลุ่มสังคม โดยมีมิติความสัมพันธ์ของความเป็นองค์กร ในที่นี้คือ วัด และในมิติสายปกครอง เช่น เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ ซึ่งเป็นลำดับชั้นของกลุ่มสังคมสงฆ์ เพื่อให้องค์การสงฆ์ดำรงอยู่ในฐานะสถาบันทางศาสนาของชาติไทย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า เมื่อผู้นำศาสนาหรือพระสงฆ์ที่มีผลงานหนังสือธรรมะสื่อสารมีสำนักของการดำรงอยู่ของสถาบันสงฆ์ในรูปแบบสังคม ก็ใช้วิธีการสื่อสารต่างๆ เช่น การประชุม การใช้วัจนกรรมเรื่องเล่าถ่ายทอดประสบการณ์ในวัดนั้น ๆ เป็นต้น

3. อุดมการณ์ผู้นำที่ใช้การใช้น้ำใจ

อุดมการณ์ผู้นำที่ใช้การใช้น้ำใจ หมายถึง ความคิดของผู้นำที่มีเจตนาสื่อสารสารัตถะจรรโลงใจ โดยการใช้น้ำใจผู้รับสารให้คล้อยตามความคิด คำสอนที่ผู้ส่งสารถ่ายทอด โดยใช้วัจนกรรมต่างๆ เช่น วัจนกรรมแสดงความคิดเห็น วัจนกรรมให้กำลังใจ

วัจนกรรมแสดงความยินดี วัจนกรรมขอร้อง วัจนกรรมอวยพร ทั้งนี้ วัจนกรรมดังกล่าวเป็นการสื่อสารเชิงบวก สารนั้นมีคุณค่ากระตือรือร้นให้ผู้รับสารยอมรับและปฏิบัติตาม

อภิปรายผล

บทความวิจัยเรื่อง “การใช้วัจนกรรมในหนังสือธรรมะสำหรับสอนพระสงฆ์ของพระสงฆ์สายวิปัสสนากรรมฐานอีสาน” ผู้เขียนหนังสือธรรมะสำหรับสอนพระสงฆ์แต่ละเล่มดังกล่าวใช้วัจนกรรมกลุ่มชั้นนำสูงสุด และ ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. การใช้วัจนกรรมกลุ่มชั้นนำมีความถี่สูงสุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศุภรัตน์ แสงฉัตรแก้ว ซึ่งมี สารสำคัญดังนี้ กลวิธีทางภาษาเพื่อแสดงอำนาจในสุนทรพจน์ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มีการใช้วัจนกรรมกลุ่มชั้นนำซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้งานเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างรวดเร็วและเด็ดขาด และใช้เวลาที่ไม่มาก (ศุภรัตน์ แสงฉัตรแก้ว, 2557) โดยสอดคล้องกับการใช้วัจนกรรมกลุ่มชั้นนำในหนังสือธรรมะสำหรับสอนพระสงฆ์ของพระสงฆ์สายวิปัสสนากรรมฐานอีสานมีวัตถุประสงค์ให้ผู้รับสาร คือ พระสงฆ์นำหลักการปฏิบัติธรรมไปประยุกต์และปฏิบัติในสถานการณ์จริง โดยผู้เขียนหนังสือธรรมะใช้ประเภทของวัจนกรรม 3 ประเภท ได้แก่ วัจนกรรมสั่งสอน วัจนกรรมบอกให้ทำ วัจนกรรมแนะนำ ซึ่งการสื่อสารดังกล่าวเป็นภาษาที่เอื้อให้ผู้ฟังเข้าใจ ลงมือปฏิบัติตามลำดับขั้นตอน ตลอดจนเสนอทางเลือกให้กระทำตามแนวปฏิบัติที่ผู้เขียนกล่าวไว้ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จ คือ การบรรลुธรรมและนำหลักการสอนประยุกต์ในการเผยแผ่พุทธศาสนาในลำดับต่อไป

2. การใช้วัจนกรรมกลุ่มชั้นนำในหนังสือธรรมะสำหรับสอนพระสงฆ์ของพระสงฆ์สายวิปัสสนากรรมฐานอีสานมีวัตถุประสงค์โน้มน้าวใจผู้รับสารให้เข้าใจคำสอนของพุทธศาสนาเรื่องการปฏิบัติธรรมโดยโน้มน้าวใจให้พระสงฆ์ฝึกฝนปฏิบัติธรรมด้วยตนเอง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Alkhirbash, A. ซึ่งมีสารสำคัญดังนี้ วัจนกรรมโน้มน้าวใจในสุนทรพจน์ของมหาเธร์ โมฮัมหมัดมีการใช้วัจนกรรมกลุ่มชั้นนำเพื่อเป็นแนวทางแนะนำและการปฏิบัติตามคำสั่งในสารหรือเรื่องที่เฉพาะเจาะจง โดยผู้ส่งสารมีวัตถุประสงค์ให้ผู้รับสารปฏิบัติตามคำแนะนำและคำสั่งนั้นๆ (Alkhirbash, A., 2016)

3. การใช้วัจนกรรมสั่งสอน เป็นวัจนกรรมประเภทหนึ่งที่มีความถี่สูงสุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของณัฐดี คมประมูล และคณะ ซึ่งมีสารสำคัญดังนี้ วัจนกรรมในการให้คำปรึกษาเรื่องความรักในคอลัมน์คนดังนั่งเขียนของดิเจฟฟ์อ้อยคำศัพท์ที่ใช้ในวัจนกรรมสั่งสอนไม่ใช่รูปคำศัพท์ที่บอกให้รู้ว่าจะสอนอย่างชัดเจน แต่จะใช้ถ้อยคำชี้แจง หรือถ้อยคำอธิบาย ซึ่งการไม่บ่งชี้คำศัพท์ดังกล่าวนี้ (ณัฐดี คมประมูล และคณะ, 2561) ซึ่งสอดคล้องกับการใช้วัจนกรรมสั่งสอนประเด็นผู้เขียนหนังสือธรรมะมีวัตถุประสงค์ให้ผู้รับสารเข้าใจหลักการของปฏิบัติธรรมควบคู่กับการศึกษาด้วยตนเอง โดยการปฏิบัติธรรมนั้น มีใช้หนังสือธรรมะเป็นแหล่งเรียนรู้ประกอบการฝึกปฏิบัติ

4. การใช้วัจนกรรมแนะนำ เป็นวัจนกรรมประเภทหนึ่งที่มีความถี่สูง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ

วิระวัลย์ ดีเลิศ ปณัฐ อนุรักษปริดา ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้ วาทกรรมคำสอนของพระพรหมมิ่งคลาจารย์(ปัญญานันทภิกขุ) มีวัจนกรรมการแนะนำเป็นกลวิธีที่แสดงเจตนาของผู้ส่งสารใช้เพื่อโน้มน้าวพุทธศาสนิกชนให้กระทำหรืองดเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง (วิระวัลย์ ดีเลิศ และปณัฐ อนุรักษปริดา, 2562) โดยสอดคล้องกับงานวิจัยในประเด็นวัจนกรรมแนะนำ ซึ่งในบทความวิจัยนี้การใช้วัจนกรรมแนะนำ ปรากฏรูปศัพท์ ควร เพื่อแนะนำ และโน้มน้าวให้ผู้รับสารปฏิบัติตามที่ผู้ส่งสารแนะนำ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) ประเภทของกลุ่มวัจนกรรมที่ปรากฏในหนังสือธรรมะสำหรับสอนพระสงฆ์ของพระสงฆ์สายวิปัสสนากรรมฐานอีสาน มี 5 กลุ่มวัจนกรรม ได้แก่ 1) วัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ 2) วัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าว 3) วัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก 4) วัจนกรรมกลุ่มผูกมัด 5) วัจนกรรมกลุ่มแถลงการณ์ โดยเรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย 2) ศึกษาประเภทย่อยของกลุ่มวัจนกรรมที่ปรากฏในหนังสือธรรมะสำหรับสอนพระสงฆ์ของพระสงฆ์สายวิปัสสนากรรมฐานอีสาน มี 18 วัจนกรรม ได้แก่ 1) วัจนกรรมสั่งสอน 2) วัจนกรรมบอกให้ทำ 3) วัจนกรรมแนะนำ 4) วัจนกรรมกล่าวให้ข้อมูล 5) วัจนกรรมกล่าวตำหนิ 6) วัจนกรรมเรื่องเล่า 7) วัจนกรรมกล่าวเปิดเรื่อง 8) วัจนกรรมกล่าวปิดเรื่อง 9) วัจนกรรมกล่าวปฐกฐา-วิสาขนา 10) วัจนกรรมแสดงความคิดเห็น 11) วัจนกรรมให้กำลังใจ 12) วัจนกรรมความยินดี 13) วัจนกรรมปณิธาน 14) วัจนกรรมตักเตือน 15) วัจนกรรมขออภัย 16) วัจนกรรมสัญญา 17) วัจนกรรมอวยพร 18) วัจนกรรมประกาศ 3) จากการวิเคราะห์กลุ่มวัจนกรรม 5 กลุ่มวัจนกรรม 18 วัจนกรรมดังกล่าว ผู้วิจัยสังเคราะห์อุดมการณ์ 3 อุดมการณ์ ได้แก่ อุดมการณ์ผู้นำศาสนา อุดมการณ์กลุ่มสังคม อุดมการณ์ผู้นำที่ใช้การใช้โน้มน้าวใจ ข้อเสนอแนะมีดังนี้ควรศึกษาเปรียบเทียบการใช้วัจนกรรมในหนังสือธรรมะสำหรับสอนพระสงฆ์และการใช้วัจนกรรมในหนังสือธรรมะสำหรับสอนฆราวาสของพระสงฆ์สายวิปัสสนากรรมฐานอีสาน ควรศึกษาเปรียบเทียบวัจนกรรมกลุ่มชี้แนะในหนังสือคำสอนของศาสนาต่าง ๆ เช่น พุทธศาสนา ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม ควรศึกษาเปรียบเทียบทำเนียบภาษาศาสนาในหนังสือคำสอนของศาสนาต่าง ๆ เช่น พุทธศาสนา ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “หนังสือธรรมะของพระสงฆ์ปฏิบัติอีสาน: การสื่อสารสารัตถธรรมและการสร้างอุดมการณ์” สาขาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์

และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้วิจัยขอขอบคุณอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผศ.ดร.ราชันย์ นิลวรรณภา ที่ให้ความอนุเคราะห์คำปรึกษางานวิจัย และบทความวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- กฤษดาวรรณ หงส์ลดมภ์ และธีรณัฐ โชคสุวณิช. (2551). วัจนปฏิบัติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐวดี คมประมูล และคณะ. (2561). วัจนกรรมในการให้คำปรึกษาเรื่องความรักในคอลัมน์คนดังนั่งเขียนของดีเจพี่อ้อย. ใน Proceedings การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- พระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท). (2546). 48 พระธรรมเทศนา. กรุงเทพมหานคร: รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนฺโน). (2552). เข้าสู่แดนอวกาศของจิตของธรรม. กรุงเทพมหานคร: ปริมาพับบลิสซิง จำกัด.
- พระมหาวิชาญ สุริชาโน. (2542). ศึกษากระบวนการฝึกอบรมบุคลากรทางพระพุทธศาสนาของพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท). ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาธรรมนิเทศ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชนิเวศธรรมจริยาจารย์ (เทศก์ เทสรสสี). (2539). รวมโอวาทหลังปาฏิโมกข์. กรุงเทพมหานคร: บุญศิริการพิมพ์.
- วินัย ผลเจริญ. (2562). การปฏิบัติกรรมฐานตามแนวของหลวงพ่อกุศล จิตตสุโก. ใน วินัย ผลเจริญ (บรรณาธิการ), รวมบทความพุทธศาสนากับสังคมและการเมือง (หน้า 47-105). มหาสารคาม: อภินิเทศการพิมพ์.
- วิระวัลย์ ดีเลิศ และปณัฐ อนรรักษ์ปรีดา. (2562). วาทกรรมคำสอนของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ). วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร, 2(10), 116-131.
- ศุภรัตน์ แสงฉัตรแก้ว. (2557). กลวิธีทางภาษาเพื่อแสดงอำนาจในสุนทรพจน์ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์. ใน อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (บรรณาธิการ), ภาษากับอำนาจ : บทความจากการประชุมวิชาการ (หน้า 326-360). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- หลวงปู่ฝั้น อาจาโร. (2558.). วิปัสสนาสมาธิภาวนารักษาใจ. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต. (2558.). กรรมฐาน 40 สมาธิแบบพระพุทธรเจ้า. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- อานันตพร จินดา. (2549). กลยุทธ์ด้านสาระและการเล่าเรื่องในงานเขียนอิงธรรมะของดังตฤณ. ใน วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตรพัฒนการ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- Alkhirbash, A. (2016). Speech acts as persuasive devices in selected speeches of Dr. Mahathir Mohammed. *International Journal of English and Education*, 5(2), 81-103.
- Searle, J. R. (1976). The classification of illocutionary acts. *Language in Society*, 5(2), 1-23.
- Stanley, T. J. (1984). *The Buddhist Saint of Forest and the cult of Amulet : A study in Charisma, Hagiography, and Millennial Buddhism*. Cambridge: Cambridge University Press.